

LIBRIS

We know
books

Adrian Săvoiu

DINCOACE DE CORTINA DE FIER

AMINTIRI

Ediția a II-a, revizuită și adăugită

<i>Argument</i>	7
„Tata, padă!“	9
Descoperind lumea	11
Cum, și oamenii mari mint?	13
Mama și Tata: povestea dintr-o fotografie	17
Prima zi de școală	20
„Ulița copilăriei“	22
„Calendar 1964“ – jurnal la nouă ani	25
Zoe: pe urmele unei fotografii	27
Mama și Tata	30
Întâmplări cu lupi și urși	32
Debutul	34
Fata goală din poieniță	37
Și eu am fost elev de gimnaziu	39
Focul lui Sumedru	44
De ce n-am ajuns profesor de geografie	50
Eroul meu din adolescență	53
Am fost martor	56
De ce am devenit umanist	60
Cum am scris primele poezii	64
Jurnalul de la 14 ani	68
Ora de latină cu neîmblânzitul Ion Popescu-Piscu	77
Maestrul și discipolul	85
Profesorul Ion Hurdubețiu sau istoria ca poveste	88
Yellow Submarine	92
Revolta contra Tatei	94

Olimpic național la română	101
Adolescența de pe nisipul fierbinte	105
Pantalonii cu flori	113
Cum l-am cunoscut pe Alexandru Rosetti	117
„Asta e sinucidere curată!“	121
Când am îmbrăcat „costumul lui Adam“	130
Ultima vară cu Tata	136
File din jurnalul unui tânăr de 19 ani	143
Cu degetul apăsător pe trăgaci	149
În vremea studenției, cu Bogdan	153
Olga Mironescu	162
Necunoscuta din Insula Mare a Brăilei	165
La „Preoteasa“	169
Aici e „Deutsche Welle“!	172
Marele cutremur așa cum l-am trăit	178
Discomania	181
Ziua când s-a închis școala	183
„Imposibila întoarcere“	186
Profesor de latină	191
Roșu-mic	194
Ascultând posturile de radio străine	198
Recuperarea fugarului: ghid de utilizare	201
Dedicația poetului Mihai Moșandrei	206
„Vestitul Gheorghe Căldăraru“	208
Anii '80: file răzlețe din jurnal	213
Hornul ucigaș din Piatra Craiului	223
Câmpulung 1946	228
Conferințele la Radio România	231
Mașina de scris	238
21 decembrie 1989: ziua când m-am vindecat de frică	241
Marea înscenare	245
Mineriada din iunie 1990	247
În căutarea lui Petre Țuțea	250
Prima ieșire din „lagăr“	255

Ultimul Crăciun cu Mama	257
O întâlnire de neuitat	264
Dincoace de Cortina de Fier	268
45 de zile cu rucsacul prin Paris	272
Frumoasa profesoară Fiora Popescu	287
În căutarea bunicului Ion Săvoiu	290
Cu viza Schengen, în Germania	295
Căinele ciobănesc din Piatra Craiului	303
Paris 2001 – jurnal	308
Dragostea văzută prin rețină	312
O minte strălucită: Mircea Moldoveanu	317
În Rusia, pe urmele țarilor	320
Atunci l-am regăsit pe Tata... ..	329
Victor	332
Adela – lupta pentru viață	335
Bunicul matern: o reconstituire prin fotografii	341
O petrecere studentească la Anda	343
Vila domnișoarelor Golescu	348
Jumătate din viață am trăit-o în comunism	350
<i>Fotografii din arhiva familiei Săvoiu</i>	355

De la o vreme am simțit, tot mai pregnant, nevoia de a mă confesa prin scris, de a povesti ce am trăit, ce s-a petrecut cu mine de-a lungul anilor. Așa s-a născut ideea acestei cărți de amintiri, care totuși nu își propune să urmărească pas cu pas „jurnalul unei vieți“, reconstituind o întreagă biografie, ci să se oprească doar asupra a ceea ce prin hazard memoria a vrut sau a putut să rețină.

Am stat uneori și m-am întrebat: de ce unele părți din viață s-au șters aproape complet, iar altele sunt atât de vii? Pe când scriam, am constatat că mi-au rămas întipărite în minte doar acele momente care au avut o puternică încărcătură emoțională. Cu cât trăirea a fost mai intensă, cu atât secvența respectivă a fost decupată cu o mai mare acuitate din întreg. De aceea, mi s-a întâmplat ceva paradoxal, poate: nu mi-a fost mai greu să reconstitui întâmplările mai vechi în comparație cu cele recente, chiar dacă peste cele dintâi au trecut câteva decenii. Doza de emoție a fost întotdeauna decisivă, iar întâmplările, gesturile, detaliile, chiar cuvintele rostite sau auzite în clipele acelea mi-au rămas foarte limpezi.

Episoadele care mi s-au întipărit în memorie, și au intrat astfel în carte sub forma unor narațiuni independente, se întind de-a lungul a mai bine de cinci decenii. Jumătate din viață am trăit-o dincoace de Cortina de Fier, cu toate privațiunile impuse de nedreapta divizare a Europei după Al Doilea Război Mondial. Am început să simt frustrarea față de această stare de fapt încă din anii liceului, dar ea a devenit tot mai acută în perioada facultății și insuportabilă în ultimii ani ai comunismului. Am purtat cu mine în suflet această Cortină de Fier, pretutindeni, tot timpul cât a existat. Prăbușirea ei în 1989 nu a însemnat că pentru mine a dispărut atunci cu totul, pentru că rănille lăsate au fost prea adânci. Însă, așa cum încercă să dovedească paginile acestei cărți, în România de zi cu zi, dincoace de Cortină, viața a continuat totuși să pulseze, încercând să mențină echilibrată veșnica balanță schimbătoare a Binelui și Răului.

Am scris despre primele secvențe ale vieții care mi-au rămas pe retină, despre anii copilăriei și cei de școală, despre părăsirea Humuleștiului meu – Câmpulungul –, devenit „paradisul pierdut“ când am plecat pentru studii universitare la București. Am povestit și câteva dintre experiențele majore ale existenței. Piatra de hotar a fost, fără îndoială, ziua de 21 decembrie 1989, când în Piața Universității m-am

născut pentru a doua oară. Nu am ocolit nici alte „praguri“, care nu pot fi uitate: pierderea tatei la o vârstă când abia ieșeam din adolescență, armata traumatizantă începută la 19 ani neîmpliniți, cutremurul devastator din 4 martie 1977, imposibilitatea de a obține un pașaport în anii comunismului etc.

Scriind, am încercat să regăsesc în memorie vocile copilului și adolescentului de odinioară, sensibilitățile lui, sau să-l reîntâlnesc pe maturul care privește, uneori cu exaltare, alteori cu dezamăgire, lumea din jurul lui. În această privire retrospectivă am avut permanent un criteriu unic: sinceritatea. Este modul cel mai simplu de a trăi și totodată cel mai firesc. În ultimii ani, mi-am dorit să revin la simplitatea inițială pe care multă vreme nu mi-am dat seama că o pierd. Este posibil ca acum să o fi regăsit. Indiferent de imaginea, de „portretul“ pe care amintirile mi-l vor contura la sfârșitul lecturii, norma absolută a fost să scriu, parafrazând o sintagmă a lui E. Lovinescu, „sub zodia sincerității imperturbabile“.

Titlul *Dincoace de Cortina de Fier* nu a fost ales întâmplător, întrucât jumătate din viață am trăit-o în comunism, așadar cu sentimentul acut al „graniței“ care mă despărțea de lumea liberă. Îmi aduc aminte și acum de senzația pe care am avut-o după căderea comunismului în România, la prima ieșire în Occident, când din autocarul care se apropia de Paris am zărit Turnul Eiffel. Abia atunci am considerat că, în sfârșit, și pentru mine, cel care trăisem în Est, Cortina de Fier s-a prăbușit.

Uitându-mă la cuprins, am constatat ceva despre care nu mi-am dat seama decât când am adunat toate capitolele laolaltă: cele mai multe se referă la perioada studenției. Nu e o întâmplare! Acei ani au fost cei mai frumoși, mai nebuni și mai denși din întreaga viață. Memoria, fără voia mea, a făcut această selecție.

Adrian Săvoiu

Păstrez în memorie, ca pe un bun de mare preț, prima imagine din viață, de pe când începeam să articulez cele dintâi cuvinte. E o zi de iarnă. În jur totul e alb. Sunt într-o sanie care alunecă pe o stradă plină de zăpadă. În fața mea, legată de sanie, văd o sfoară la capătul căreia se află Tata. Sunt atât de înfoclit, încât nu mă pot mișca deloc. Tata merge cu hotărâre înainte și trage sania de sfoară. Toate defilează atât de frumos pe lângă mine! Brusc, aud un sunet ciudat, un fel de fășâit, și lumea se întoarce pe dos. Sania a trecut peste un dâmb de zăpadă și s-a răsturnat. Cum sunt înfășurat ca un balot în hainele cele groase care mă apără de ger, rămân imobilizat în marea de nea din jurul meu. Ceva extrem de rece îmi arde fața. „Tata, padă!“ („Tata, zăpadă!“), strig speriat.

Mi-l aduc aminte pe Tata care s-a oprit imediat, s-a întors la mine, a ridicat „balotul“ și l-a scuturat de nea. Apoi mi-a zâmbit. A pus iar sania pe tălpi, m-a așezat la loc în ea și drumul a continuat ca mai înainte. Șocul contactului cu o zăpadă foarte, foarte rece și nespus de albă îmi va rămâne întipărit pentru totdeauna în memorie. Pentru că sunt născut pe 31 octombrie, înseamnă că pe atunci aveam doi ani și câteva luni.

Secvența s-a petrecut la Câmpulung, orașul copilăriei și adolescenței mele. Vreme de câțiva ani, existența mi-a fost strâns legată de „ulița copilăriei“, o stradă în pantă, Soldat Dumitru Golescu, unde locuiam și mă jucam cu pușinii prieteni pe care îi strigam la joacă, temându-mă că nu-i vor lăsa părinții să iasă din casă. Au venit apoi „instituțiile“: grădinița nesuferită din centru, unde întotdeauna eram obligat să dorm după-amiaza, deși nu-mi era niciodată somn, și Școala nr. 1 (azi Școala Gimnazială „Oprea D. Iorgulescu“), unde mergeam la cursuri cu un ghiozdan maro în spate, pe care l-am schimbat abia în prima clasă de gimnaziu cu o mapă neagră, de care eram foarte mândru.

Ulterior, aria orașului s-a mărit considerabil. Sub impresia primelor cărți de aventuri, am început să-i colind dealurile și împrejurimile, iluzionându-mă că trăiesc ipotetice aventuri, asemănătoare celor din lecturile de atunci, cu cowboy, piei-roșii sau canibali. În adolescență, urbea a devenit și mai întinsă, pentru că atunci am descoperit farmecul Bulevardului „Pardon“ și al Grădinii Publice, aleile tainice și umbroase ale Parcului „Ștefănescu“, prundul de pe Râul Târgului, unde puteam

sta tolănit la soare, bisericile vechi, străzile lăturalnice pe unde mă plimbam ferit de priviri indiscrete, cinematograful unde rulau întotdeauna două filme pe săptămână, gara unde se întorcea locomotiva cu un mecanism infernal, pentru a o lua din nou la vale, pentru că la Câmpulung era cap de linie.

Câmpulung a fost Humuleștiul meu. La sfârșitul *Amintirilor...* lui Creangă, Nică pleacă din Humulești spre Iași în căruța lui moș Luca, de unde mai privește o dată cu nostalgie locul copilăriei de care tocmai se desparte. Drumul pe care îl face acum reprezintă intrarea într-o altă etapă a vieții sale, este o pierdere a copilăriei. De aici înainte, pentru el, Humuleștiul va fi „paradisul pierdut“. E același drum pe care l-am parcurs și eu imediat după terminarea liceului. Abia intrasem la facultate. În toamnă, eram în gara Câmpulung, așteptând un tren ca să plec în armată, cu o valiză din lemn în mână, așa cum se cerea prin regulament. Tata murise cu două săptămâni în urmă de o leucemie galopantă. O lăsam acasă pe Mama îndoliată. La gară, a apărut în ultima clipă, alergând, prietena mea din liceu, R. Privind retrospectiv, momentul despărțirii de ea îmi pare desprins din celebrul film rusesc *Zboară cocorii*, câștigător al Marelui Premiu la Cannes, în 1958. Rolul meu îl joacă pe celuloid Alexei Batalov, iar al ei, Tatiana Samoilova. Mă simt pe acel peron ca soldatul din film, care pleacă la război și nu se mai întoarce. Drumul parcurs atunci de la Câmpulung la Pitești și, mai departe, la Plenița, județul Dolj, spre o unitate militară izolată și pierdută în câmpie, a însemnat intrarea bruscă într-o altă perioadă a vieții; infinit mai aspră față de tot ce trăisem înainte și plină de necunoscut. Acela a fost momentul în care Câmpulungul a devenit pentru mine „paradisul pierdut“.

Viața m-a purtat apoi prin alte depărtate locuri. Dar oriunde m-aș fi aflat, am revenit mereu la Câmpulung, ca într-un loc sacru aproape, de Crăciun, de Paști, dar mai ales în timpul vacanțelor de vară. Iar orașul mi se releva altfel, prin cărți, prin articolele din colecțiile de ziare și reviste ale Tatei, prin vechi fotografii, prin monografiile Câmpulungului pe care le citeam cu nesăț până în orele târzii ale nopții, fascinat să aflu toate câte se petrecuseră înaintea mea aici.

Mult mai târziu mi-a fost limpede că, în forul meu interior, am nevoie de un loc, de o „osie a lumii“, la care să mă pot raporta întotdeauna. Această *axis mundi* s-a conturat a fi, abia în anii maturității, Câmpulungul natal. În el m-am putut privi de atunci înainte, de fiecare dată, ca într-o oglindă. Aici știu ce s-a întâmplat cu mine. Un spațiu similar, în ceea ce mă privește, nu mai există niciunde în această lume.

Pentru anticul Socrate, „centrul lumii“ îl reprezenta propriul suflet. Pentru neliniștitul Emil Cioran, cel trăitor în a doua parte a vieții la Paris, „centrul“ a rămas Rășinariul natal din România. Pentru mine, unde altundeva ar putea fi „centrul lumii“ dacă nu la Câmpulung?

Trebuie să fi avut între patru și cinci ani când Mama, pentru prima dată, m-a luat cu ea la școală¹. Încă nu știam cum e la școală. Intru cu Mama pe o poartă din lemn și străbat o alee lungă, pavată cu niște pietre albe, rotunde. La capătul aleii, văd o clădire uriașă. Este foarte frumoasă. Sus de tot zăresc un ceas. Înaintez alături de Mama și ajung în fața ușii de la intrare. Clanța îmi ajunge la creștet. N-am mai văzut așa ceva! Mă agăț de clanță și împing în ușă, cât mă țin puterile, ca să o deschid. Nici vorbă s-o clintesc, e mult prea mare și prea grea pentru mine. Nu o pot deschide. Mama mă ajută și apasă clanța. Intru într-un hol imens. Mă uit uimit în sus și mi se pare că plafonul ajunge la cer. Mă țin de Mama și urcăm apoi câteva trepte foarte înalte, spre stânga. Acum am în față o altă ușă uriașă. Mama îmi explică: aceea este cancelaria profesorilor.

Intrăm. Văd o cameră imensă, cu o masă de lemn neînchis de lungă. În jurul ei sunt doamne și domni frumos îmbrăcați. Mama mă prezintă doamnelor profesoare și domnilor profesori. Doamnele profesoare vin imediat curioase spre mine. Îmi înalț privirea către ele. Sunt dintr-odată înconjurat și devin centrul atenției. Nu mi s-a mai întâmplat niciodată așa ceva. Mi se pun fel de fel de întrebări. Dau câteva răspunsuri, timp în care mă uit din când în când la Mama. O văd zâmbitoare și foarte fericită. Nu înțeleg de ce. După ce doamnele profesoare își mai domolesc curiozitatea, se apropie de mine și câțiva domni profesori. Nu se grăbesc, vin încet, cu pași apăsați. Toți poartă haină și cravată. Sunt mult mai rezervați în întrebări decât doamnele. În fine, scap!

Mama îmi spune că o să mergem în amfiteatru ca să vedem o serbare. Intrăm într-un fel de sală, cu multe scaune unul lângă altul. Mama alege locurile. Stăm unul lângă celălalt, în primul rând. Nu știu ce urmează să se petreacă în continuare. Nu am mai fost niciodată la o serbare. După un timp, cortina din fața noastră se ridică. În sală se face liniște deplină. Pe scenă apar câțiva oameni. Sunt foarte, foarte ciudați. Mă uit la ei și nu-mi vine a crede. Toți au plete, bărbi și mustăți. Poartă niște haine ca la țară. Apoi încep să vorbească unii cu alții. Nu înțeleg de

¹ Școala Pedagogică din Câmpulung, actualul Colegiu Național Pedagogic „Carol I”. (n.a.)

ce sunt îmbrăcați așa și mi-e rușine să întreb. Mă întorc și mă uit în spate să văd cum arată cei din sală. Niciunul nu seamănă cu cei de pe scenă. Bizar!

Ascult și privesc cu mare curiozitate spre oamenii din fața mea, suiți acolo pe scenă, dar tot nu înțeleg ce se petrece. De ce stăm noi și ne uităm la ei? De la o vreme, un detaliu îmi atrage atenția: fețele celor de pe scenă sunt parcă prea tinere pentru pletele și bărbile uriașe ce le poartă. Și nici glasurile nu le seamănă cu ale oamenilor în vârstă. Ceva nu se potrivește. Îl privesc cu luare-aminte pe cel mai apropiat de mine. Dacă este bătrân, de ce are un gât așa de subțire și un glas ca de copil? Mă concentrez asupra lui și văd cum o broboană de sudoare, și apoi încă una îi curg pe față. Încep să pricep câte ceva. Unuia i se spune Moș Ion Roată, altul ar fi un boier, alții, niște țărani. Se vorbește despre „Unire”. În mijlocul scenei este un bolovan uriaș. Cum l-or fi adus până aici? Moș Ion Roată vrea să-l ridice și nu poate. Vin apoi câțiva țărani și împreună saltă bolovanul ca pe nimic. Sunt complet uimit. Cum să-l ridici, cât e de greu, într-o secundă? Am apoi o iluminare și înțeleg dintr-odată. Da, cei de pe scenă nu sunt niște bătrâni, ci niște elevi care joacă niște roluri! La sfârșit, când niciunul nu mai spune nimic, toată sala aplaudă.

Mama este în stânga mea. Și ea aplaudă. Cortina coboară și acoperă toată scena. Mama îmi spune că acum vine momentul cel mai frumos al serbării: corul școlii. În amfiteatru se lasă o liniște deplină. Cortina se ridică din nou. Pe scenă, pe mai multe rânduri, unul în spatele altuia, stau o sumedenie de elevi. Niciunul nu mișcă. Dintr-o laterală a scenei vine un domn. Se întoarce cu spatele la noi. Ridică mâinile și face un semn către elevi. La semnul său, elevii încep să cânte. După fiecare cântec se aplaudă. O minunăție! La urmă, domnul se întoarce cu fața spre noi și se înclină în aplauzele sălii. Mama mă întreabă dacă mi-a plăcut. Evident că da! A fost primul spectacol din viața mea¹.

Abia mult mai târziu mi s-au clarificat detaliile aceluia moment festiv: asistasem la sărbătorirea a 100 de ani de la Unirea Principatelor din 1859. La spectacolul acela, aveam să aflu ulterior, dirijorul corului a fost marele profesor de muzică Alfons Popescu. Abia după ce l-am citit pe Ion Creangă în anii de școală am înțeles că pe scena amfiteatrului văzusem o dramatizare, jucată de elevi, a cunoscutei sale anecdote *Moș Ion Roată*. Cât despre bolovanul uriaș care a fost ridicat deasupra capetelor, evident că tot mai târziu am priceput că era din carton!

¹ Pe 30 noiembrie 2017, la sărbătorirea a 150 de ani de la înființarea școlii, în același amfiteatru am lansat albumul *Colegiul Național Pedagogic „Carol I” – Câmpulung-Muscel. 150 de ani de existență*, pe care l-am realizat împreună cu profesorul George Radu, directorul școlii. Cu acest prilej am evocat, după 58 de ani, această amintire, de neuitat pentru mine, lăsată de spectacolul văzut în amfiteatru în 1959, la împlinirea a 100 de ani de la Unirea Principatelor Române. (n.a.)

Cum, și oamenii mari mint?

Zilele de huzur la bunica s-au încheiat. Venise vremea să merg la grădiniță, dar părinții nu aveau cu cine mă lăsa acasă, fiindcă erau profesori și trebuiau să meargă și ei la școală. Mama mi-a pus într-o gentuță tot ce-mi era necesar și mi-a spus că voi merge zilnic cu această gentuță la grădiniță.

Plec de dimineață cu Mama și ajung în fața unei clădiri mari, din centrul orașului¹. De cum intrăm, ne întâmpină o doamnă binevoitoare. Mama îmi zice că este doamna educatoare. Se vede că Mama și doamna educatoare se cunosc fiindcă, după ce Mama face prezentările, vorbesc fel de fel de lucruri necunoscute mie. Mama scoate dintr-o pungă luată de acasă o cană și o farfurie. Vor fi ale mele de acum înainte și doamna educatoare le așază pe un raft, într-un fel de despărțitură. Îi spune Mamei că, la fiecare masă de prânz, îmi voi folosi cana și farfuria, pe care le voi putea lua de acolo. Îi mai spune că fiecare copil de la grădiniță are cana și farfuria lui. Doamna educatoare se arată foarte binevoitoare cu mine. Iar cu Mama e toată numai un zâmbet. Doamna îi mai comunică Mamei ce program vom avea și alte amănunte care pe mine nu mă prea interesează.

La grădiniță nu e nici bine, nici rău. Avem ce învăța și, în plus, am cunoscut atâția copii. Știu pe dinafară, pentru oricine m-ar întreba, cântecele și poezii învățate în timpul „activităților”, cum se spune aici. N-aș zice că duc neapărat dorul zilelor de huzur de la bunica. Numai că nu stau la grădiniță doar până la prânz, așa cum credeam. Abia după-amiază, mai către seară, vine Mama sau Tata ca să mă ia acasă. În prima zi, la masa de prânz, doamna educatoare mi-a dat cana și farfuria mea cea nouă, pe care Mama mi le cumpărase special pentru grădiniță. Au niște culori vii și le-aș recunoaște imediat dintre toate celelalte. A doua zi însă mi-am așteptat în zadar cana și farfuria. Mi s-a dat și altă cană, și altă farfurie, mult mai urâte decât ale mele. Iar cana mai era și ciobită. Încet, încet m-am învățat: nu trebuia să-mi mai aștept cana și farfuria, așa cum i-a promis doamna educatoare mamei în prima zi. Dar am văzut că o fetiță își primea în fiecare zi la masă cana

¹ Grădinița se afla pe locul unde ulterior s-a construit hotelul Muscelul. La puțin timp după aceea, frumoasa clădire a grădiniței, cât și altele din centrul Câmpulungului, vor cădea pradă furiei demolărilor, răspândită în mai toate orașele României. (n.a.)

și farfuria. Ba, mai mult, avea lingura și furculița ei și totdeauna stătea la masă în același loc, unde i se aducea tot ce îi trebuia. Am auzit, și de-acum e lucru știut de toată lumea, că ea este fiica doamnei inspectoare.

Deși aș vrea să plec acasă încă de la prânz, nu se poate. Rămânem cu toții să mâncăm și după asta vine culcarea. Este obligatoriu! Îți este sau nu somn, te bagi în pat și nu mai miști. Doamna educatoare este vigilentă și le atrage atenția celor care se foiesc în pat și nu dorm. Acasă n-am fost învățat să dorm după-amiază. Nu se lipește somnul de mine și pace! Dar mai e ceva. Nu doar că nu am voie să mișc în pătuț, mai trebuie să stau și cu ochii închiși, chiar dacă nu pot dormi. Asta este regula aici. Nu vrei să dormi, foarte bine! Dar nu miști și stai cu ochii închiși. Dacă nu, doamna educatoare are o linie, iar eu am observat că linia este foarte lungă și, când ți-e lumea mai dragă, te altoiește cu ea. Am învățat ce am de făcut: trebuie să mă prefac că dorm. Nici asta nu-mi place deloc. Somnul de după-amiază e momentul cel mai nesuferit al zilei.

După-masa sosesc părinții sau bunicii să ne ia acasă. Îi așteptăm într-o săliță de la intrare, care are de jur-împrejur scăunele. Când suntem trimiși în sălița aceea, știm că programul s-a terminat. Dar azi nu înțeleg de ce întârzie Mama atât. Este mereu foarte punctuală, și, în plus, am aflat de la ea că, imediat ce termină orele la școală, trece pe la grădiniță ca să plecăm împreună acasă. N-am mai rămas în sălița de așteptare decât doi copii: eu și un alt băiețel de vârsta mea. Pe băiețel îl cheamă Nucu. Amândoi ne plictisim grozav așteptând. Ceilalți copii sunt deja la ei acasă, numai pe noi ne-au uitat părinții aici. Nu mai avem răbdare să stăm pe scăunele. Începem să ne hârjonim și să ne alergăm. În sălița de la intrare nu ne controlează nimeni, pentru că doamna educatoare este înăuntru, în sala de „activități”. Strigăm, ne facem de cap și veselie noastră este acum fără margini. Am descoperit că ne putem amuza și, astfel, timpul trece mai ușor.

Deodată se deschide ușa. Dar nu e ușa pe unde vin părinții sau bunicii. Este ușa care dă spre sala noastră de „activități”. Iar în pragul ei stă doamna educatoare. Are în mână linia cea lungă.

— Ce-i cu gălăgia asta aici? întrebă iritată doamna.

Până să mă dezmeticesc, harști!, doamna educatoare mă altoiește cu linia. La asta nu mă așteptam! Linia cea lungă mi se lipește nemiloasă de pulpa dreaptă a piciorului, cu un plesnet ascuțit. Sunt în pantaloni scurți. Simt o arsură vie. Așa arsură am mai simțit doar când la bunica, din neatenție, m-am atins de soba încinsă. Mă potolesc imediat din joacă. Nucu își ia și el porția, dar el e foarte norocos: are pantaloni lungi și plesnetul liniei este mult mai înfundat. Nici n-o simte. În timp ce eu am devenit stană de piatră, el chiar zâmbește. Odată ordinea și liniștea

restabilite, noi amândoi stăm smirnă, iar doamna educatoare se reîntoarce în sala de „activități“.

În sfârșit, după atâta așteptare, vine Mama să mă ia. Apăsât de vinovăție, nu suflu o vorbă despre cele întâmplate. Îi povestesc nimicurile de peste zi. Ajungem acasă, dar pulpa încă mă ustură îngrozitor. Când mă uit, văd pe picior o dungă mare, roșie, ieșită în relief. Pun mâna și constat că dunga roșie arde. Frige așa cum îmi frigea pielea când nu m-am mai dus la grădiniță pentru că, mi-a spus atunci Mama, eram bolnav. Încerc să mă feresc de Mama, să nu vadă roșeața. N-am scăpare, pentru că a și observat. Ce ochi are! E foarte preocupată de umflătura mea roșie de pe picior. Insistă să afle cauza. N-am ce face și trebuie să-i mărturisesc. Explic totul: m-am jucat cu băiețelul, am făcut gălăgie și, drept pedeapsă, doamna educatoare m-a plesnit cu linia cea lungă.

Mama nu mă crede. Cum să mă plesnească în așa hal dintr-atât? Îmi spune că cine știe ce-am făcut, „jocuri din alea de-ale voastre“ – chiar astea au fost cuvintele ei. Eu o țin una și bună. Îi povestesc din nou cum s-a petrecut totul. Tot nu mă crede. Va merge mâine cu mine la doamna educatoare ca să afle de la dânsa ce s-a întâmplat cu adevărat și de ce nu vreau eu să-i spun. Apoi îmi pune comprese cu apă rece pe umflătura roșie, care continuă să mă doară îngrozitor.

A doua zi mă duc cu Mama la grădiniță. Dar nu mă mai lasă, ca de obicei, la intrare. Vine cu mine înăuntru. Doamna educatoare ne întâmpină pe amândoi cu zâmbetul pe care îl cunosc din prima zi. După ce am făcut ieri, mă așteptam să fie mai încruntată. Nici vorbă! Mama discută cu doamna educatoare. Îi spune că ajunsesem acasă cu o dungă roșie pe picior și că eu susțin că ea m-a plesnit cu linia. Ceea ce Mama nu crede și a venit să afle adevărul. Și Mama îi arată urma vizibilă, umflată încă, de pe pulpa mea.

— Vai, doamnă profesoară Săvoiu, cum puteți crede dumneavoastră că aș fi făcut așa ceva? Cum aș fi putut să-l plesnesc cu linia tocmai pe el, un copil atât de cuminte? Cine știe pe unde s-a jucat și v-a spus că l-am plesnit eu!

În această clipă înlemnesc. Nu-mi vine să cred ce aud. De când am venit la grădiniță doamna educatoare ne învață cum să nu ne facem rău unul altuia, cum să ne purtăm între noi, „cum să ne comportăm în societate“. Eu am crezut orbește în tot ce ne-a spus până acum. Cuvântul ei a fost lege. Acum, de față cu Mama, uitându-se în ochii mei, spune atât de firesc: nu, nu ea m-a plesnit cu linia. Cum, chiar doamna educatoare poate nega ceea ce știm amândoi, și ea, și eu, că s-a întâmplat cu doar o zi înainte? Nu mai înțeleg nimic. Până atunci îmi închipuisem că doar noi, copiii, mințim ca să nu fim pedepsiți pentru năzbâțiile noastre. Dar chiar și doamna educatoare minte? Cum, și oamenii mari mint?

Mama este foarte nedumerită. Pe cine să creadă? Să mă creadă pe mine, un copil? Să o creadă pe doamna educatoare? Parcă totuși nu e foarte convinsă de explicațiile ei. Până și eu am observat câtă energie pune doamna educatoare în explicațiile ei. Prea multă energie! Mama pleacă la școală, căci trebuie să intre la ore, dar după-amiaza revine la ora știută și se uită iar la piciorul meu. Roșeața a început să se transforme într-o vânătaie. Din nou mă pune să-i povestesc ce s-a întâmplat, iar eu îi spun iarăși exact ce îi spusese și în seara dinainte. Mama stă să se gândească. Este într-o grea cumpănă. Ar putea oare să-mi dea mie crezare? Cum? Nu-mi vine să-mi cred urechilor. Îmi dă dreptate și spune că pe mine mă crede, nu pe doamna educatoare. Nu se mai îndoiește că lucrurile s-au întâmplat așa cum i-am povestit eu.

Nu i-am spus niciodată doamnei educatoare că Mama m-a crezut pe mine, nu pe dânsa. Dar această mărunță întâmplare m-a zguduit: la grădiniță ni s-a spus mereu că noi, copiii, trebuie să ne comportăm frumos, să nu mințim, ca să ajungem oameni mari. E ceva să ajungi om mare. Noi toți vrem să ajungem așa! Iar eu constatam acum că și oamenii mari mint.

Mama și Tata: povestea dintr-o fotografie

Câmpulung, 15 iunie 1953. Fotografatul tocmai a sosit la adresa indicată. A intrat în curtea casei unde mirele și mireasa, alături de invitați, îl așteptau cu nerăbdare. A schimbat câteva vorbe cu gazdele și a aruncat o privire asupra celor prezenți. Apoi și-a pregătit aparatul de fotografiat. Totul îi era clar! A cerut ca un covor mare să fie adus din casă, ca fundal pentru poza de grup. Femeile vor sta în primul rând, așezate pe scaune. Bărbații, în rândul din spate, în picioare. Iar jos, cei trei copii.

Mireasa din fotografie se numește Ileana Stănescu. Este Mama! Fiică de învățătoare, orfană de tată la zece zile după ce se născuse, încă de mică a avut tragere de inimă pentru învățătură. În diplomele ei de premiantă în școala primară, frumos tipărite și purtând portretul regelui Carol al II-lea, apare mereu cu premiul întâi. Ajunsă elevă la Liceul de Fete din Câmpulung, adolescența va excela în special la literatura română. Nu existase carte recomandată pentru lectură de profesoara sa de la clasă, Florica Dinculescu, pe care Ileana să nu o fi citit.

Cine ar vedea vreodată volumele parcurse de ea în această perioadă, păstrate în biblioteca familiei, ar putea găsi peste tot sublinierile și adnotările liceenei, semn al unei lecturi sistematice și pline de interes. Talentată la literatură, conștiincioasă la celelalte materii, Ileana nu a uitat toată viața că a avut-o ca directoare pe mult prea severa profesoară Elena Costescu, spaima elevelor de la Liceul de Fete prinse fără uniformă pe bulevardul din Câmpulung ori la vreun film în sala de cinematograf „Jinga“, unde li se interzisese cu desăvârșire să calce.

După ce în 1944 și-a dat bacalaureatul, în ciuda anilor grei de război când puține fete din provincie se îndreptau către învățământul superior, ambițioasa Ileana Stănescu a mers la București și a urmat Facultatea de Matematică-Fizică a Universității. Colegă de facultate cu Mircea Malița și Solomon Marcus, va păstra vie în memorie amintirea cursurilor absconse de matematică ale lui Dan Barbilian (Ion Barbu), din care doar asistenții profesorului și cei doi colegi ai ei, viitori străluciți matematicieni, înțelegeau câte ceva. Dacă din curiozitate ar răsfoi cineva „Caietul de cursuri“ al studentei, ar găsi semnătura lui Dan Barbilian în dreptul disciplinei „Matematici elementare“, materie pe care Ileana a trecut-o, totuși, cu „Foarte bine“ la calificativ. După absolvirea Universității din București,

profesoara abia ieșită de pe băncile facultății s-a întors în 1950 la Câmpulung și a început să predea matematica.

În acest timp, destinul îi scosese în cale un bărbat înalt, cu o figură plină de jovialitate, purtând mereu pălărie elegantă și salutând ceremonios pe oricine întâlnea dintre cunoscuții săi. Se numea Benone Săvoiu. În fotografie, e al doilea de la stânga, pe rândul de sus. El este Tata! Asemenea Mamei, și el rămăsese de mic orfan de tată, care căzuse în război. Asemenea ei, și el se ținuse cu strășnicie de învățătură. La Liceul „Dinicu Golescu” din Câmpulung a fost elevul meritoriu al unor străluciți profesori ai timpului: lingvistul Ion Țicăloiu, cu doctoratul luat în Germania, Dumitru Baci, profesor de limba franceză, autor de studii și articole, sau Gheorghe Șapcaliu, enciclopedistul care stăpânea la perfecție limbile elină, latină, slavonă, germană și franceză. Cu examenul de bacalaureat trecut, Tata s-a înscris la Facultatea de Filosofie și Litere a Universității din București. A fost studentul iluștrilor profesori Nicolae Cartoian, Mihail Dragomirescu, Dimitrie Caracostea și C. Rădulescu-Motru, a audiat conferințele lui N. Iorga și ale lui Mircea Eliade, a trăit din plin efervescența culturală a perioadei interbelice.

Nu trecuseră decât patru luni de la stingerea din viață a lui Mateiu I. Caragiale, când Benone Săvoiu, student în ultimul an, își susținea la Universitate lucrarea de licență în filologie modernă, cu o teză despre personalitatea și opera scriitorului. Cele câteva recenzii abia publicate și lipsa oricărei cercetări critice mai amănunțite despre creația lui Mateiu îi ofereau perspectiva unei investigații mai largi, într-o perioadă când „mitul Mateiu I. Caragiale” nu se născuse încă.

În perioada acesta, un coleg de facultate al Tatei, scriitorul și caricaturistul Neagu Rădulescu, îl va immortaliza ca personaj literar și, cu numele Benone Vasilescu, îl va portretiza ca un fel de „crai de Câmpulung” într-una dintre nuvelele sale, intitulată *Examen cu Sfântul Sisoie*, o evocare plină de umor a vieții universitare bucureștene. Desigur, ficțiunea își are aici rolul ei:

„Până atunci, apare pe ușa din fund, de lângă ascensor, trupul masiv, cu mâinile bălăngănind în dreapta și în stânga, al lui Benone Vasilescu. Mamutul, așa cum l-au poreclit bobocii gureși din anul întâi, înoată foarte puțin grațios pe deasupra valurilor de studenți și studente și se oprește în fața mea, mângâindu-și cele două firicele de mustață care îi umbresc buzele și care, se laudă el, au subjugat toate inimile Câmpulungului. Nu există femeie pe bulevardul *Pardon* care să nu-i poarte fotografia în poșetă, lângă cruciulița Sfintei Vineri”.

Pe baza diplomei de licență în Filosofie și Litere, absolventul și-a început cariera didactică. Abia ieșit din amfiteatrele facultății, l-a suplinat pe profesorul și criticul literar I.M. Rașcu la Liceul „Gh. Șincai” din București. În continuare, a predat la Liceul „Moise Nicoară” din Arad, la Liceul de Aviație din Mediaș, pentru ca apoi

să se stabilească în orașul natal, la Câmpulung, unde va profesa la Școala Normală „Carol I” și în alte instituții de învățământ.

Spirit integru, pasionat de profesiune și dedicat meseriei sale, Tata a străbătut scrâșnind din dinți anii grei care au urmat după reforma învățământului din 1948. Teza de licență despre Mateiu I. Caragiale trăda talentul pentru analiză și investigație literară al fostului student la Litere. Dar vremurile tulburi sosite după instaurarea regimului comunist nu-i vor mai lăsa libertatea de a se exprima, iar profesorul s-a consolat cu prestigiul catedrei și respectul celor din jur.

În 1953, întoarsă de trei ani de la București, unde făcuse studii de matematică, Ileana Stănescu era acum profesoară la Școala Normală „Carol I”. Deși urma-se științele exacte, pasiunea cea mare îi rămăsese totuși literatura. Crescută din puțin, Ileana lua totul în serios când era ceva de realizat, conducându-se, în mod declarat, după deviza „Fă bine tot ce faci.” Firea ei romantică, puțin interiorizată și plină de sensibilitate, îi va fi plăcut de bună seamă lui Benone chiar de la prima lor întâlnire pe bulevardul „Pardon” din Câmpulung, căci profesorul s-a hotărât repede să se așeze la casa lui, cerând-o în căsătorie.

Una dintre primele fotografii realizate împreună îi arată pe Mama și pe Tata fericiți, privindu-se unul pe celălalt. Și-au construit o locuință la Câmpulung și, în acest mic univers, au trăit amândoi bucuriile simple ale vieții, rânduite de când este lumea și pământul.